

Antoni Kukliński, Krzysztof Pawłowski (red.), 2005, *Europe – The Global Challenges*, Nowy Sącz: Wyższa Szkoła Biznesu – National Louis University, 367 s.

Antoni Kukliński, Krzysztof Pawłowski (red.), 2005, *Europe – The Strategic Choices*, Nowy Sącz: Wyższa Szkoła Biznesu – National Louis University, 459 s.

Rozszerzenie Unii Europejskiej, podejmowane reformy i dynamika zmian szerszego, globalnego kontekstu, w którym rozwija się nasz kontynent, zmuszają do refleksji nad przyszłością Europy – szansami, perspektywami rozwoju, ale także ograniczeniami, przed którymi stoi.

Wyjątkowym głosem w tej dyskusji są dwa tomy opublikowane w nowej serii: *Recifer Eurofutures Publication*, wydawanej przez Wyższą Szkołę Biznesu – National Louis University w Nowym Sączu. W założeniu seria ma składać się z czterech tomów. Dwa pierwsze, omawiane w niniejszej recenzji, dotyczą globalnych wyzwań stojących przed Europą (tom 1) oraz strategicznych wyborów, których należy dokonać (tom 2). Kolejne dwa tomy, będące w przygotowaniu, omawiają kwestie synergii pomiędzy zarządzaniem korporacyjnym i nowoczesnym zarządzaniem regionalnym (tom 3) oraz wyzwania metodologiczne i pragmatyczne dla badań futurologicznych w Europie (tom 4). Redaktorami zarówno serii, jak i poszczególnych tomów są prof. Antoni Kukliński – animator i koordynator wielu międzynarodowych inicjatyw badawczych i publikacji z zakresu rozwoju regionalnego i rozwoju Unii Europejskiej, członek licznych programów i towarzystw międzynarodowych (Klub Rzymski, dyrektor Programu Rozwoju Regionalnego Narodów Zjednoczonych), międzynarodowy autorytet i wykładowca kwestii rozwoju regionalnego (Harvard University, University of Tampere, University of Washington) oraz dr Krzysztof Pawłowski – założyciel i rektor Wyższej Szkoły Biznesu w Nowym Sączu, były senator, autor publikacji z zakresu edukacji i jeden z najbardziej znanych w Polsce specjalistów i praktyków nowoczesnej edukacji w szkolnictwie wyższym.

Zaprezentowane obecnie dwa tomy serii są wyjątkowe z kilku powodów. Po pierwsze, redaktorom udało się zaangażować do współpracy ponad 60 znanych autorów o międzynarodowej renomie zarówno ze świata akademickiego, jak i świata biznesu, z różnych instytucji naukowych i badawczych, instytucji międzynarodowych. Po drugie, co wiąże się z poprzednim punktem,

obydwa tomy zawierają całe spektrum perspektyw i tematów – od podejścia naukowego opartego na różnych metodologiach (politologicznej, ekonomiczno-biznesowej i socjologicznej), po spojrzenie sektora prywatnego i organizacji międzynarodowych (przede wszystkim Komisji Europejskiej). Te perspektywy są również zróżnicowane kulturowo i narodowo (spojrzenia autorów z krajów UE – nowych i starych państw członkowskich, oraz spoza kontynentu europejskiego).

Wreszcie trzecią zaletą publikacji jest to, iż wychodzi ona poza świat akademicki i środowisko krajowe dzięki szerokiemu doborowi autorów oraz publikacji w języku angielskim. Ambitne założenie redaktorów serii, iż ma to być głos słyszalny w Europie, potwierdza zadedykowanie obydwu tomów Parlamentowi Europejskiemu.

Zawarta w pierwszym tomie dyskusja o globalnych wyzwaniach stojących przed Europą podzielona została na pięć części. Artykuły części pierwszej, zatytułowanej *Silna czy słaba Europa*, omawiają kompleksowo główne trendy w integracji europejskiej, pokazując na zasadzie różnych scenariuszy kilka alternatywnych podejść do przyszłości Europy, organizacji instytucji europejskich i europejskiego zarządzania/rządzenia (*governance*), wyrównywania poziomu rozwoju w ramach UE, wyzwań globalnych i możliwych postępów we wdrażaniu obecnej głównej strategii rozwoju UE – Strategii Lizbońskiej. W części drugiej – dotyczącej wyzwań instytucjonalnych – skoncentrowano się na politykach unijnych, główny akcent stawiając na kwestie europejskiej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa i jej atlantyckie powiązania (poświęcone są temu aż trzy glosy). Część trzecia – najobszerniejsza – skupia artykuły dotyczące wyzwań przestrzeni europejskiej. Znajdziemy tu zarówno dyskusje nad spójnością przestrzeni europejskiej i spójnością społeczeństw europejskich w kontekście rozwijającego się społeczeństwa informacyjnego (w tym nowe relacje centrum–peryferie), jak i przykłady poszczególnych państw UE (perspektywy polska i fińska). W tej części uwzględniono również państwa spoza UE (Rosję, Ukrainę, Turcję), relacje z nimi są bowiem niewątpliwie kluczowe dla przyszłości kontynentu europejskiego. Wreszcie część czwarta poświęcona jest pytaniu o trwałą/zrównoważoną Europę (*sustainable Europe*) – zarówno jej aspektom przestrzennym, geopolitycznym, jak i społeczno-gospodarczym (innowacje i społeczeństwo informacyjne). Cały tom zamyka *postscriptum* prof. Kuklińskiego sugerujące nowe priorytety w badaniach nad przyszłością Europy.

Tom drugi serii – omawiający europejskie wybory strategiczne – podzielony jest na siedem części. Część pierwsza poświęcona została zagadnieniom badań i technologii i ich powiązaniu ze współczesną gospodarką. Tematyka gospodarki opartej na wiedzy jest analizowana z różnych perspektyw – pokazane są odmienne podejścia do badań i technologii, najciekawsze przykłady krajów UE – liderów w tej dziedzinie (Holandia i Finlandia) oraz system analizy i porównań potencjałów innowacyjnych w Europie. Nie zabrakło tu również uwzględnienia i odniesienia analizy do sytuacji polskiej. Część druga to eseje

na temat edukacji jako klucza do rozwoju przyszłej Europy. Poszczególne wypowiedzi zwracają uwagę na determinanty jakości systemu edukacyjnego, jego powiązania z gospodarką i wydatkami publicznymi i rolą uniwersytetów we współczesnym świecie. Dynamice nowego aktora na arenie europejskiej – regionom – poświęcona jest część trzecia. Kluczowe kwestie konkurencyjności współczesnych regionów, takie jak współpraca, kapitał społeczny, właściwa strategia rozwoju, omawiane są na przykładach europejskich. Tu również zawarto głos na temat szans i perspektyw rozwojowych polskich regionów w nowej europejskiej przestrzeni. Krótka, zawierająca tylko dwie wypowiedzi część czwarta dotyczy współczesnego zarządzania korporacyjnego i jest głosem wprowadzającym do kolejnego trzeciego tomu serii. Część piąta skupia artykuły na temat szans i ograniczeń Trójkąta Weimarskiego jako platformy dyskusji i współpracy w ramach UE. Część szósta tomu obejmuje refleksję nad szerszymi globalnymi tendencjami i procesami. Wreszcie ostatnia część zawiera bardzo interesujące głosy na temat metodologii tworzenia strategii europejskiej i dyskusji nad przyszłością Europy. Ten tom również zamyka *postscriptum* sugerujące nowe priorytety w badaniach nad strategicznymi dylematami Europy. Ułożenie bloków i treść poszczególnych rozdziałów tomu poświęconego strategicznym wyborom Europy daje czytelnikom jasne przesłanie, iż kluczowym strategicznym wyborem UE jest podjęcie konkurencyjności globalnej w wymiarze badań, edukacji i innowacji, a więc zintensyfikowanie działań nad Strategią Lizbońską.

Nie podając w wątpliwość wyjątkowej wartości obydwu publikacji, należy jednak poczynić kilka drobnych zastrzeżeń. W obydwu tomach brakuje szerszego wprowadzenia jasno spajającego każdą z książek i całą serię w całość. Brak jest dotkliwy, ponieważ prezentowane tak tu bardzo liczne i zróżnicowane spojrzenia. Odczuwa się również brak wprowadzeń do poszczególnych części każdej z książek – wyjaśnienia wyboru kwestii problemowych i zagadnień spinających poszczególne części. Na przykład uważny czytelnik z pewnością zada sobie pytanie, dlaczego właśnie Trójkątowi Weimarskiemu została poświęcona oddzielna, piąta część drugiego tomu (*Strategiczne wybory*), skoro dotychczas układ ten nie odgrywał znaczącej roli w UE, w Europie zaś istnieje jeszcze kilka innych mniej lub bardziej rozwiniętych systemów współpracy (Grupa Wyszehradzka, współpraca w ramach państw bałtyckich, skandynawskich etc.).

Bardzo wyraźne jest zróżnicowanie formy i podejść prezentowanych w poszczególnych rozdziałach. Część rozdziałów przedstawia rezultaty badań, inne wyniki analiz politologicznych opartych głównie na dokumentach, niektóre rozdziały mają natomiast charakter zarysu tematyki dalszych badań, postulatów badawczych czy też memorandumów. Nie jest to oczywiście słabość książki. Wynika to z wybranej formuły całej serii – forum dyskusyjnego skupiającego zarówno wypowiedzi akademickie i naukowe, jak i emocjonalne i wizjonerskie eseje. Niemniej to zróżnicowanie form wprowadzać może w błąd zarówno czytelnika poszukującego materiałów naukowych do dalszych badań i analiz,

jak i tego, który sięga po książkę w poszukiwaniu dalszych inspiracji badawczych czy intelektualnych.

Na potrzeby kolejnych tomów serii można byłoby rozważyć pogrupowanie poszczególnych wypowiedzi nie tematycznie, ale według formy i zawartości (np. ułożenie artykułów w ramach tomu według klucza – badania, wizje, kierunki dyskusji i badań), lub też alternatywnie, ułożenie artykułów tematycznie (czyli jak dotychczas), lecz tak, by każdy z bloków tematycznych otwierała wypowiedź o kierunkach badań czy wizjach, a w dalszej części zawarte były coraz bardziej szczegółowe artykuły, oparte na badaniach.

Pomimo przytoczonych powyżej nieznaczących zastrzeżeń obydwie tomy należy uznać bezsprzecznie za wyjątkowo wartościowe, bogate, interesujące i ważne – tak pod względem zakresu tematycznego, jak i meritum – wkład w dyskusję o przyszłości Starego Kontynentu. Zakres tego przedsięwzięcia, bogactwo tematów i perspektyw sprawia, że książki będą cenną lekturą dla świata akademickiego poszukującego impulsów do dyskusji czy inspiracji do badań, a światu polityki i biznesu umożliwi szersze spojrzenie na kształtującą się współczesną Europę i jej możliwe, alternatywne wizje przyszłości.

Karol Olejniczak